

LUKU 4.2 Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

4.2.1 Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Paikalliset tarkennukset

Koulun toimintakulttuuri rakentuu opetussuunnitelman arvojen ja niitä heijastavien toimintatapojen ja käytänteiden pohjalle. Sekä yhteisöllinen että luokkakohtainen toiminta huomioi oppilaiden moninaisuuden ja vahvistaa heidän kokemukseen osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta. Jokaista kouluyhteisön jäsentä kohdellaan arvokkaana yksilönä. Koulun aikuiset mallintavat kunnioittavaa, ystävällistä ja rakentavaa kohtaamista, kuuntelemista ja puhekuulttuuria kaikissa vuorovaikutustilanteissa.

Koulu on oppiva yhteisö, joka kehittyy kriittisen ja rakentavan dialogin avulla. Oppivan yhteisön toimintakulttuurissa kuunnellaan muita ja otetaan erilaiset näkemykset huomioon, jaetaan osaamista sekä kehitytään ja kasvetaan yhdessä. Rakentava keskustelu ja toisten kuunteleminen tukevat oppimista, mutta myös kokemukseen osallisuudesta ja nähdyksi tulemisesta. Omien uskomusten, asenteiden ja työn säännöllinen arviointi ja kiireettömyys edistävät yhteisön oppimista. Oppivassa yhteisössä toteutuu aito vaikutus, osallisuus ja yhteisiin päämääriin sitoutuminen.

Vuorovaikutustaidot ja kunnioittava kohtaaminen luovat kouluyhteisöön turvallisuuden tunnetta ja luottamusta ja vahvistavat myönteisiä käytösmalleja. Turvallisuuden tunne ja luottamus ovat keskeisiä, jotta voidaan yhdessä rohkeasti tutkia, kokeilla, ottaa riskejä, erehtyä ja onnistua. Jokaisen tulee saada tunnistaa ja käyttää omia vahvuuksiaan. Myönteinen ja yhteisöllinen toimintakulttuuri sekä turvallinen ja kunnioittava ilmapiiri tukevat oppilaan kouluyhteisöön kiinnittymistä.

4.2.2 Hyvinvointi ja turvallinen arki

Paikalliset tarkennukset

Vastuu hyvinvoinnin ja turvallisuuden toteutumisesta kuuluu kaikille kouluyhteisössä. Jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa koulun yhteisöllisyyteen rakentavalla sekä koko yhteisön hyvinvointia edistävällä tavalla. Yhteisöllisen opiskeluhuollon toiminta sekä kouluyhteisön hyvinvointia tukevat rakenteet luovat perustan myönteiselle ja yhteisölliselle toimintakulttuurille.

Turvallinen ja ilmapiiriltään ystävällinen toimintakulttuuri vahvistaa yhteisöllisyyttä. Se tukee opettajan ja oppilaan välistä sekä oppilaiden keskinäistä vuorovaikutusta. Se edistää oppilaan pystyvyyden ja osallisuuden kokemukseen. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen systemaattinen harjoittelu vahvistaa oppilaiden omien tunteiden ja käytöksen säätelyä. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu edistää myönteistä vuorovaikutusta ja kouluyhteisöön kiinnittymistä. Tarvittaessa voidaan hyödyntää myös tukiopetusta tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisessa.

Kodin ja koulun sujuvalla yhteistyöllä on keskeinen rooli turvallisen ja hyvinvoivan toimintakulttuurin vahvistamisessa. Toimiva kommunikointi ja yhteistyö huoltajien kanssa

edesauttaa yhteistyön tiivistämistä ja ratkaisujen löytämistä kaikissa tilanteissa. Huoltajien kutsuminen kouluyhteisön tapahtumiin edistää keskinäistä luottamusta ja ymmärrystä sekä oppilaiden kiinnittymistä kouluun.

Ennakoitavuus ja arjen hallintaan ovat koulutyössä tärkeitä. Mahdollisuus liikkumiseen, toiminnallisuuteen ja rauhoittumiseen jokaisena koulupäivänä tukee oppilaiden hyvinvointia, oppimista ja kouluun kiinnittymistä. Kiusaamista, väkivaltaa, rasismia tai muunlaista häirintää, syrjintää tai ulossulkemista ei hyväksytä. Epäkunnioittavaan käytökseen puututaan Helsingin kiusaamisen vastaisen ohjelman mukaisesti.

LUKU 5.1 Yhteinen vastuu koulupäivästä

Yhteinen vastuu koulupäivästä

Paikalliset tarkennukset

Yhteinen vastuu koulupäivästä

Kasvatustyö, hyvinvoinnin edistäminen ja poissaolojen ennaltaehkäiseminen koulun yhteisöllistä toimintakulttuuria kehittämällä kuuluvat koulun kaikille aikuisille tehtävästä riippumatta. Lähtökohtana on *kaikkien* yhteinen vastuu ja huolenpito hyvästä ja turvallisesta koulupäivästä.

Kouluun kiinnittymisen tukemisessa ja poissaoloihin puuttumisessa seurataan Helsingin poissaoloihin puuttumisen käsikirjassa kuvailtua toimintamallia. Toimintamallin koulukohtaiset ratkaisut, työn- ja vastuunjako täsmennetään koulun toimintasuunnitelmassa. Sovittujen toimintatapojen ja vastuiden tulee olla koko henkilökunnan, oppilaiden sekä huoltajien tiedossa.

Kouluun kiinnittyminen ja poissaolojen ehkäiseminen

Turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunne, oppilaiden kunnioitava kohtaaminen, nähyksi tuleminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu sekä epäkunnioittavaan käytökseen puuttuminen kiinnittävät oppilaita kouluun ja ehkäisevät poissaoloja. Poissaolojen ja muiden negatiivisten kehityskulkujen ennaltaehkäisyssä on tärkeää, että koulutyön järjestämisessä otetaan huomioon kaikkien oppilaiden tarpeet, edellytykset ja vahvuudet. Opettaja auttaa oppilaita tunnistamaan ja käyttämään vahvuuksiaan, seuraa oppilaidensa oppimista, työskentelyä ja hyvinvointia sekä ohjaa ja tukee heitä heti ongelmia havaittuaan. Jokaisen oppilaan tarpeiden mukaan tarjottava oppimisen ja hyvinvoinnin tuki vahvistavat oppilaan toimijuuden, osallisuuden ja arvokkuuden kokemusta ja lisäävät siten halukkuutta käydä koulu.

Oppilailla on kouluyhteisön jäsenenä oma vastuunsa. Siihen kuuluu säännöllinen osallistuminen koulutyöhön, reilu ja arvostava suhtautuminen koulutovereihin ja koulun aikuisiin sekä yhteisten sääntöjen noudattaminen. Toisten ihmisten loukkaamattomuuden sekä työn ja työrauhan kunnioittaminen ja sovitusta tehtävistä huolehtiminen on koulutyössä välttämätöntä. Oppilaiden läsnäoloa koulussa tukee säännöllinen yhteydenpito huoltajien kanssa, koululäsnäolon merkityksen korostaminen, tiedottaminen

poissaolojen seurannasta ja puuttumisen käytännöistä sekä varhainen kodin ja koulun välinen yhteistyö poissaolojen lisääntyessä.

Poissaolojen seuranta ja niistä ilmoittaminen

Koulu- ja luokkatasolla poissaolojen ennaltaehkäisyä, suunnitelmallista seuranta ja niihin puuttumista koordinoi koulun yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä. Opettaja merkitsee poissaolot jokaiselta oppitunnilta koulun tietojärjestelmään, jonka kautta huoltajatkin voivat seurata oppilaan poissaoloja. Luokanopettaja tai -valvoja seuraa oppilaidensa poissaolomääriä säännöllisesti. Hän ottaa huolestuttavien poissaolojen lisääntymisen puheeksi oppilaan ja huoltajan kanssa mahdollisimman pian poissaolon syy selvittämiseksi.

Rehtori seuraa poissaolotilastoja ja poissaoloihin puuttumisen toimenpiteiden toteutumista pedagogisen tietotyöpöydän avulla. Koulu- ja luokkakohtaisten poissaolojen tilannekartoitus tulee tehdä säännöllisesti, vähintään kaksi kertaa lukuvuodessa. Kaupunkitasolla koulujen poissaolotuntimääriä seurataan perusopetuspalveluissa.

Poissaoloihin puuttuminen ja taustasyiden selvittäminen

Poissaolo on aina oire jostain. Poissaolojen lisääntyessä luokanopettaja tai -valvoja ottaa matalalla kynnyksellä yhteyttä huoltajiin ja selvittää syitä poissaoloille sekä oppilaan että huoltajien kanssa. Yhdessä heidän kanssaan luokanopettaja tai -valvoja pohtii oppilaan tarpeita sekä kodin ja koulun keinoja koululäsnäolon tukemiseen.

Jos poissaolojen selvittämisessä ilmenee huolestuttavia syitä poissaoloille, poissaolojen syy ei selviä, huoltajaa ei tavoiteta, tai poissaolot jatkuvat, luokanopettaja tai -valvoja konsultoi koulun opiskeluhoollon ammattilaista poissaoloihin puuttumisen toimenpiteiden laatimiseksi. Lisäksi oppilas saattaa tarvita oppimisen ja koulunkäynnin tukitoimien päivittämistä. Tärkeintä on varhainen puuttuminen tilanteeseen.

Jos poissaolot edelleen lisääntyvät, poissaolojen syiden tarkemmasta kartoituksesta sovitaan yhdessä oppilaan, huoltajien, opettajien ja opiskeluhoollon ammattilaisen kesken. On tärkeää pohtia tilannekohtaisesti, kuka perusteellisemman kartoituksen tekee ja mikä mittari tai kysely on siihen tarkoituksenmukainen. Poissaolojen syiden selvitys auttaa järjestämään oppilaalle juuri sellaista tukea, jota hän tilanteessaan tarvitsee.

Luokanopettaja/-valvoja laatii oppilaan tarpeiden perusteella pedagogisen arvion ja sen pohjalta suunnitelman poissaolojen vähentämiseksi yhdessä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa opiskeluhoollon ammattilaisen kanssa ja kirjaa toimenpiteet koulun tietojärjestelmään.

Jos oppilaan poissaolot jatkuvat toimenpiteistä huolimatta, tilanteen ratkaisemiseksi kootaan yksilökohtaisen opiskelijahuollon tukitoimena monialainen asiantuntijaryhmä, johon osallistuvat oppilaan, huoltajien ja luokanopettajan/-valvojan lisäksi oppilaan tilanteen kannalta olennaiset opiskelijahuollon ammattilaiset ja mahdolliset koulun ulkopuoliset toimijat. Oppilasta kuullen asiantuntijaryhmä laatii suunnitelman oppilaan tukemisesta kouluun palaamiseksi ja päättää vastuuhenkilön huolehtimaan yhteydenpidosta.

Ratkaisukeskeinen ja kunnioittava vuorovaikutus on keskeistä oppilaan, huoltajien, opiskeluhoollon henkilöstön ja verkostotoimijoiden kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Oppilaan kuuleminen ja hänen tarpeidensa ja toiveidensa huomioiminen on asetettava etusijalle toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Kaikkia toimenpiteitä ohjaa ajatus siitä, että oppilas palaa kouluun.